

**МОНГОЛ УЛСЫН ХҮНИЙ
ЭРХИЙН ҮНДЭСНИЙ КОМИСС**

**NATIONAL HUMAN RIGHTS
COMMISSION OF MONGOLIA**

ХҮНИЙ ЭРХИЙН ҮНДЭСНИЙ БАЙГУУЛЛАГА

1991 онд НҮБ-ын Хүний эрхийн Комиссоос зохион байгуулсан уулзалтаар “Хүний эрхийн Үндэсний Байгууллагуудын талаарх зарчмууд” батлагдсан. Парисын зарчмууд¹ нэрээр алдаршсан энэхүү баримт бичгийг хожим нь НҮБ-ын Ерөнхий Ассамблей 1993/48/134 тогтоолоороо батламжилжээ. 1993 онд Вена хотноо зохион байгуулагдсан Хүний эрхийн дэлхийн бага хурлаар олон улсын гэрээ, конвенцид заасан хүний эрх, эрх чөлөө, шударга ёс, эв нэгдлийг хүлээн зөвшөөрч, түүнийг хангаж, хамгаалах, хөхиүлэн дэмжих үүрэг бүхий Хүний эрхийн Үндэсний Байгууллагыг Парисын зарчмуудад нийцүүлэн байгуулахыг гишүүн улс орнууддаа уриалсан билээ.

“Парисын зарчмууд”-аар хүний эрхийг хангах, түүнийг сахин хамгаалах үндэсний байгууллагуудын бүрэн эрх, үйл ажиллагаа, эрх зүйн байдлын талаарх наад захын хэм хэмжээг тогтоосон.

Хүний эрхийн Үндэсний Байгууллага нь бие даасан, тодорхой эрх мэдэлтэй, байнгын ажиллагаатай, олон урьгалч төлөөллийг хангах зарчмаар бий болсон бүрэлдэхүүнтэй, олон нийтэд ойр, өргөн хүрээтэй үйл ажиллагаа явуулах санхүүгийн чадвартай байх ёстой. Мөн хуулийг дээдэлж, хараат бус, бие даасан байж, хүний эрх, эрх чөлөө, хууль ёсыг тууштай хамгаалж, ил тод, шударга ажиллах үүрэгтэй. Эдгээр үзүүлэлтүүд нь Хүний эрхийн Үндэсний Байгууллагын үр нөлөөтэй эсэхийг хэмжих шалгуур болдог.

Парисын зарчмуудад нийцсэн Хүний эрхийн Үндэсний Байгууллага дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлдэг.

- Хүний эрхийн асуудлаар санал, зөвлөмж гаргаж, төрийн эрх бүхий байгууллагад хүргүүлэх;

¹ Уулзалт Парис хотноо зохион байгуулагдсан тул зарчмуудыг “Парисын” хэмээн нэрлэжээ.

NATIONAL HUMAN RIGHTS INSTITUTION

“Principles relating to the status of National Institutions” were drafted at the first international conference organized by the UN Human Rights Commission in 1991. The standard, which is commonly known as the “Paris Principles”¹, was further adopted by the General Assembly as a resolution 48/134 of 20 December 1993. At the World Conference on Human Rights held in Vienna in 1993, the UN called its member states to establish national human rights institution (NHRI) in accordance with Paris Principles.

Paris Principles set out the minimum standards on mandate, function and the legal status of national institutions.

According to Paris Principles, national human rights institutions are required to be given broad as possible and clearly defined mandate; to be independent, transparent, and accessible; to have suitable infrastructure, and adequate funding for constant operation.

A National Human Rights Institution must have the following responsibilities:

- To submit recommendations and deliver them to the Government, Parliament and any other competent body, on an advisory basis either at the request of the authorities concerned or through the exercise of its power;
- To promote and ensure the harmonization of national legislation, regulations and practices with the international human rights instruments to which the State is a party, and their effective implementation;
- To encourage ratification of the above-mentioned instruments or accession to those instruments, and to ensure their implementation;
- To assist in the formulation of programs for the teaching of, and research into, human rights and to take part in their

¹ The conference was convened in Paris.

- Үндэсний хууль тогтоомжийг олон улсын хүний эрхийн хэм хэмжээнд нийцүүлэх, хэрэгжилтэд хяналт тавих;
  - Олон улсын хүний эрхийн баримт бичигт нэгдэн орох явдлыг дэмжиж, тэдгээрийн хэрэгжилтийн талаарх үндэсний илтгэл боловсруулахад хувь нэмэр оруулах;
  - Хүний эрхийн талаар сургалт явуулах, судалгааны хөтөлбөр боловсруулахад мэргэжлийн туслалцаа үзүүлэх, зохицуулах;
  - Олон нийтэд хүний эрхийн боловсрол түгээх;
  - НҮБ, бүсийн болон бусад орны байгууллагуудтай хамтран ажиллах;
  - Хүний эрхийн зөрчлийг гомдлын дагуу болон өөрийн санаачлагаар шалгах зэрэг болно.
- Хүний эрх, эрх чөлөө зөрчигдсөн тухай хувь этгээдүүдийн гомдлыг шийдвэрлэхтэй холбоотой Хүний эрхийн Үндэсний Байгууллагын хэрэгжүүлэх дараах нэмэлт бүрэн эрхийг Парисын зарчмуудад заасан. Үүнд:
- Гомдол гаргагчид эрх, үүргийг танилцуулж, зөрчигдсөн эрхээ сэргээх арга замын талаар тайлбарлах;
  - Гомдлыг бие даан шийдвэрлэх буюу холбогдох эрх бүхий байгууллагад шилжүүлэх;
  - Гомдлыг аль болох талуудын санаанд нийцүүлэн эв зүйгээр шийдвэрлэхийг эрмэлзэх зэрэг болно.
- execution in schools, universities and professional circles;
- To publicize human rights and efforts to combat all forms of discrimination, in particular racial discrimination;
  - To cooperate with the United Nations and any other organization in the United Nations system, the regional institutions and the national institutions of other countries;
  - To conduct an inquiry at his/her own initiative or on the basis of a complaint lodged to the Commission regarding human rights violation.
- Additional principles concerning the complaints handling:
- Informing the party who filed the petition of his rights, in particular the remedies available to him, and promoting his access to them;
  - Hearing any complaints or petitions or transmitting them to any other competent authority within the limits prescribed by the law;
  - Seeking an amicable settlement through conciliation or, within the limits prescribed by the law.

ХЭҮК-ын дарга, гишүүн, гавьяат хуульч, хууль зүйн ухааны доктор, профессор
Жамсрангийн БЯМБАДОРЖ
Chief Commissioner, Merited Lawyer, Ph.D in Law, Professor
BYAMBADORJ Jamsran

ХЭҮК-ын гишүүн, хууль зүйн ухааны магистр
Жадамбын ДАШДОРЖ
Commissioner, LL.M
DASHDORJ Jadamba

ХЭҮК-ын гишүүн, хууль зүйн ухааны доктор
Пүрэвийн ОЮУНЧИМЭГ
Commissioner, Ph.D in Law
OYUNCHIMEG Purev

МОНГОЛ УЛСЫН ХҮНИЙ ЭРХИЙН ҮНДЭСНИЙ КОМИСС

2000 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр “Хүний эрхийн үндэсний комиссын тухай хууль” батлагдсанаар Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын ажиллах эрх зүйн орчин бүрдсэн билээ. Хууль 6 бүлэг, 26 зүйлтэй бөгөөд Комисс, түүний гишүүний бүрэн эрх, үйл ажиллагааны зарчим, бүтэц бүрэлдэхүүн, зохион байгуулалт, хүний эрх, эрх чөлөөг аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтан, хувь хүн зөрчсөн гэж үзвэл Комисст гомдол гаргах, шийдвэрлэх журмыг зохицуулдаг. Ийнхүү 2001 онд Монгол Улсад Парисын зарчмуудад нийцсэн Хүний эрхийн Үндэсний Байгууллага байгуулагдлаа.

Хүний эрхийн үндэсний комиссын тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 1-д “Комисс нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, олон улсын гэрээнд заасан хүний эрх, эрх чөлөөний тухай заалтын хэрэгжилтэнд хяналт тавьж, хүний эрхийг сахин хамгаалах, хөхиүлэн дэмжих байгууллага мөн” гэж заасан.

Монгол Улсын Хүний эрхийн Үндэсний Комисс Хүний эрхийн Үндэсний Байгууллагуудын Олон Улсын Зохицуулах Хороонд “А” статусаар магадлан итгэмжлэгдсэн², Ази Номхон Далайн Бүс Нутгийн Хүний эрхийн Үндэсний Байгууллагын Чуулганы бүрэн эрхт гишүүн юм.

Комисс гурван гишүүнээс бүрдэнэ. Комиссын гишүүн хууль зүй, улс төрийн өндөр мэргэшилтэй, хүний эрхийн асуудлаар зохих мэдлэг, туршлагатай, ял шийтгэлгүй, Монгол Улсын гучин таван насанд хүрсэн иргэн байна. Комиссын гишүүнийг Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын Хууль зүйн байнгын хороо, Улсын Дээд Шүүхийн

² *Оүлээ үдөөлү тгүлнү еэ Ааёаооёёааооауи тгүлү Оөлнү тгүлээоооооо Оүлү аүёоёёл оөл тдүооауи Оүлээ үдөөлү тгүлнү еэ Ааёаооёёааооауи тгүлнүи чад-и ооааа тгёоөлнү үнүдөөа гүлээ “А”, “В”, “Н” нө ао он тгәл тгү а. “А” нө ао он тгү Оүлээ үдөөлү тгүлнү еэ Ааёаооёёааа тгүлнүи чад-и ооааа ачдүй тгёоөлнү еэа еёо аүяүа.*

NATIONAL HUMAN RIGHTS COMMISSION OF MONGOLIA

On 7 December 2000, the Law of National Human Rights Commission of Mongolia was adopted. Following the adoption of this law, a national human rights institution was established in Mongolia. The law is composed of 6 chapters, 26 article and provides operational principles, structure, organization, and mandate of the Commission.

According to article 3(1) of the law, the Commission is an institution mandated with the promotion and protection of human rights and charged with monitoring over the implementation of the provisions on human rights and freedoms, provided in the Constitution of Mongolia, laws and international treaties of Mongolia.

The NHRCM is granted “A” status² by the International Coordinating Committee of National Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights (ICC) and admitted as a full member institution at the Asia Pacific Forum of National Human Rights Institutions (APF).

The NHRCM is composed of three full-time Commissioners. The law requires the candidate for Commissioners to be a Mongolian citizen of high legal and political qualification, with appropriate knowledge and experience in human rights, with a clean criminal record and who has reached the age of 35. In accordance with this law, the Speaker of the State Great Hural (Parliament) nominates candidates for Commissioners to the State Great Hural on the basis of respective proposals by the President, the Parliamentary Standing Committee on Legal Affairs and the Supreme Court.

² *The Sub-Committee on Accreditation of the ICC has the mandate to access NHRIs' compliance with the Paris Principles. The ICC Bureau then decides applications for accreditation after considering the recommendation from Sub-Committee. Accreditation is categorized into “A”, “B”, “C”, and “D”. ‘A’ status accreditation means that a national human rights institution fully complies with the Paris Principles.*

саналыг үндэслэн Улсын Их Хурлын дарга, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлснээр Улсын Их Хурал 6 жил, Комиссын даргыг Улсын Их Хурлын дарга санал болгосноор Комиссын гишүүдээс Улсын Их Хурал 3 жилийн хугацаагаар тус тус томилдог.

The State Great Hural appoints the Commissioners for office term of six years with a single re-appointment. The Chief Commissioner is appointed from the Commissioners for a term of three years.

КОМИССЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРЧИМ

Комисс нь үйл ажиллагаандаа хууль дээдлэх, хараат бус байх, хүний эрх, эрх чөлөө, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах, шударга, ил тод, байх зарчмыг баримталдаг. Аливаа аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтан, хувь хүн Комисс, түүний гишүүний үйл ажиллагаанд нөлөөлөх, хөндлөнгөөс оролцохыг хориглоно.

PRINCIPLES OF THE COMMISSION

Rule of law, independence, protection of human rights, freedoms and legitimate interests, justice and transparency are the guiding principles of the Commission.

Any influence and interference is prohibited in functioning of the Commission.

ЭРХЭМ ЗОРИЛГО

Хүний эрх, эрх чөлөөг хүндэтгэх, хамгаалах, хөхиүлэн дэмжих үйлсийг манлайлна.

БИД:

- Хараат бус байр суурийг чанд баримталж, хүний эрхийн хэрэгжилтэд хяналт тавих, хүний эрхийг хамгаалах, хөхиүлэн дэмжих чиг үүргээ шинжлэх ухаанчаар, мэргэжлийн төвшинд явуулж,
- Хэлэлцэж, зөвшилцөж, бусдаас тасралтгүй суралцаж,
- Олон ургальч, хариуцлагатай, эвсэг, мэргэшсэн баг, тааламжтай ажиллах орчин бүрдүүлэх замаар эрхэм зорилгодоо хүрнэ.

MISSION

We will take the lead in the acts of respecting, protecting, and promoting human rights and freedoms.

We will achieve our mission by:

- Adhering to the principle of independence and carrying out our functions of monitoring, protecting and promoting human rights and freedoms in a knowledgeable and professional manner;
- Encouraging dialogue, cooperation and continuously learning from others;
- Appreciating pluralism, responsibility, professionalism and teamwork among the staff and creating favorable work environment.

КОМИССЫН БҮРЭН ЭРХ

- Монгол Улс дахь хүний эрхтэй холбоотой аливаа асуудлаар санал гаргах;
- Хууль тогтоомж, захиргааны шийдвэр хүний эрхийн үндсэн зарчимд нийцэж байгаа эсэх талаар зөвлөмж, санал гаргах;

POWERS OF THE COMMISSION

The Commission exercises following powers:

- To put forward proposals on any human rights-related issues;
- To put forward recommendation and proposals on whether laws or administrative decisions are in conformity with the key human rights principles;

- Олон улсын хүний эрхийн гэрээний биелэлт, энэ тухай Засгийн газрын илтгэлийг боловсруулахад санал өгөх;
- To put forward proposals on the implementation of international human rights treaties and drafting of the Government report thereon;

Түүнчлэн, Комиссын гишүүн Улсын Их Хурлын чуулган, Засгийн газрын хуралдаанаар хүний эрхтэй холбогдсон асуудал хэлэлцэхэд Улсын Их Хурлын дарга, Ерөнхий сайдын хүсэлтээр зөвлөх эрхтэй оролцох, хүний эрхийн асуудлаар судалгаа хийх зорилгоор эрүүгийн хэрэг үүсгэхээс татгалзсан, хэрэгсэхгүй болгосон, шүүхээр шийдвэрлэгдсэн эрүү, иргэний хэргийн материалтай танилцах, холбогдсон хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох тухай саналаа хууль санаачлах эрх бүхий албан тушаалтан, байгууллагад уламжлах зэрэг бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ.

The Commission also has a mandate to exercise the powers to participate in the advisory capacity in sessions of the State Great Hural or in meetings of the Government Cabinet at the request of the Speaker of the State Great Hural or Prime Minister, to access to dossier that is rejected or dropped for the purpose of conducting human rights research, and refer to the officials or authorities with law-initiating competence his/her proposals with regard to improving the legislation connected with fulfilling human rights and freedoms.

КОМИССЫН ГИШҮҮНИЙ БҮРЭН ЭРХИЙН БАТАЛГАА

Комиссын гишүүний үйл ажиллагааны зардлыг улсын төсвөөс санхүүжүүлж, үйл ажиллагаагаа явуулах эдийн засгийн баталгааг төр хангах үүрэгтэй. Хуульд заасны дагуу Комиссын төсвийг түүний саналыг үндэслэн Улсын Их Хурал баталж улсын төсөвт тусгайлан тусгах бөгөөд энэхүү төсөв нь үйл ажиллагаагаа хараат бусаар хэрэгжүүлэх шаардлагыг хангах ёстой.

Комиссын гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа дуусгавар болсон, биеийн эрүүл мэндийн байдал, хүндэтгэн үзэх бусад шалтгаанаар чөлөөлөгдсөн тохиолдолд цалин хөлсөө бууруулахгүйгээр мэргэжил, мэргэшлийн дагуу өөр ажил, албан тушаалд шилжих буюу өөр ажил эрхлэх хүртэлх зургаан сарын хугацаанд Комиссын гишүүн байсан үеийн авч байсан цалингийн хэмжээнээс буурахааргүй тэтгэмж, хэрэв бага цалинтай ажил эрхэлж байгаа бол цалингийн зөрүүг мөн хугацаанд олгоно.

Комиссын гишүүнийг гэмт хэрэг үйлдэж байхад нь буюу хэргийн газар гэмт үйлдлийнх

GUARANTEES FOR POWERS OF COMMISSIONERS

Activities of Commissioners are funded from the state consolidated budget, and the State provides economic guarantees for carrying out his/her activities. The State Great Hural approves and reflects specifically the budget of the Commission in the state consolidated budget on the basis of a latter's proposal, and the budget, as provided by the law, must fulfill the requirements for the independent functioning of the Commission.

The law states that in case the term of office of Commissioners has expired, or he/she has been relieved from the office because of the health condition or for any other excusable reasons, Commissioners must be provided with the allowance for period of up to 6 months, which is not less than the salary level when he/she was Commissioner, until he/she gets transferred to another job or official position in line with his/her profession or expertise, or get employed in different job without scaling down the salary, and if he/she is employed in job with lesser salary, then he/

нь нотлох баримттайгаар баривчилсан бол холбогдох албан тушаалтан энэ тухай Улсын Их Хурлын даргад хорин дөрвөн цагийн дотор мэдэгдэнэ. Үүнээс бусад тохиолдолд Комиссын гишүүнийг албадан саатуулах, цагдан хорих болон шүүхийн журмаар захиргааны шийтгэл ногдуулах, гэр, албан өрөө, биед нь үзлэг, нэгжлэг хийхийг хориглоно.

Хуульд зааснаас бусад тохиолдолд Комиссын гишүүнийг ажлаас чөлөөлөх, огцруулах, түүнчлэн өөрийнх нь зөвшөөрөлгүйгээр өөр ажил, албан тушаалд шилжүүлэхийг хориглоно. Комиссын гишүүний бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон захидал харилцааны нууцыг задруулахыг хориглоно.

Комиссын гишүүн бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхэд нь аж ахуйн нэгж, байгууллага, тэдгээрийн албан тушаалтан, иргэд бүх талын туслалцаа үзүүлэх үүрэгтэй.

she must be provided with the difference of that salary during the same period.

It is prohibited to detain, imprison or impose administrative sanctions on Commissioners, and to conduct the search of his/her home, office room and body, unless the Commissioner is arrested as of a crime with all implicating evidence.

Unless otherwise provided by the law, it is also prohibited to release, or dismiss Commissioners as well as to transfer him/her to another job or official position without his/her consent. To divulge the confidentiality of correspondence related to the exercise of powers by Commissioners is prohibited.

Business entities, organizations and their officials and citizens have obligations to render all kinds of assistance to Commissioners in exercise of his/her powers.

БҮТЭЦ, БҮРЭЛДЭХҮҮН

- Жамсрангийн Бямбадорж, ХЭҮК-ын дарга, гишүүн, гавьяат хуульч, хууль зүйн ухааны доктор, профессор
- Жадамбын Дашдорж, ХЭҮК-ын гишүүн, хууль зүйн ухааны магистр
- Пүрэвийн Оюунчимэг, ХЭҮК-ын гишүүн, хууль зүйн ухааны доктор

Улсын Их Хурлын 2001 оны 1 дүгээр тогтоолоор Комиссын даргаар хууль зүйн ухааны доктор С.Цэрэндорж, гишүүдэд Г.Далайжамц, Ж.Дашдорж нарыг тус тус томилсноор Монгол Улсын Хүний эрхийн Үндэсний Комисс анх байгуулагдсан түүхтэй.

2007 онд Комиссын гишүүдийн удаах томилгоо явагдаж, Комиссын даргаар Д.Солонго, гишүүдэд Ж.Дашдорж, П.Оюунчимэг нар тус тус томилогдож байв.

COMPOSITION AND STRUCTURE

- Byambadorj Jamsran, Chief Commissioner, Merited Lawyer, Ph.D in Law, Professor
- Dashdorj Jadamba, Commissioner, LL.M
- Oyunchimeg Purev, Commissioner, Ph.D in Law

The first set of commissioners who served from 2001 to 2007 is Tserendorj Suren (Chief Commissioner), Dalaijants Guushir (Commissioner) and Dashdorj Jadamba (Commissioner).

In February 2007, the second set of commissioners namely, Solongo Daramjav (Chief Commissioner), Dashdorj Jadamba (Commissioner), Oyunchimeg Purev (Commissioner) was appointed.

КОМИССЫН АЖЛЫН АЛБА

Хуульд заасны дагуу Комисс Ажлын албатай. Ажлын албаны дүрмийг Комисс баталж, орон тоо, цалингийн санг Улсын Их Хурлаас баталсан төсөвт багтаан тогтоодог. Комиссын Ажлын албаны ажилтнууд төрийн захиргааны албан хаагч байдаг.

Комиссын Ажлын алба анх 12 албан хаагчийн орон тоотой байгуулагдаж байсан бол одоо Ажлын албаны дарга болон Гомдол, хяналт шалгалт; Сургалт, сурталчилгаа; Гадаад, дотоод хамтын ажиллагаа хариуцсан 3 хэлтэст, нийт 19 албан хаагчтайгаар үйл ажиллагаа явуулж байна.

SECRETARIAT

The Commission has the Secretariat. The Secretariat is headed by the Director, who is appointed by the Chief Commissioner. The Commission has 19 staff considered as civil administrative servants.

The staff of the Commission is divided into division including complaints, inquiry, and policy analysis division, human rights education division, administration and cooperation division.

ОРОН ТООНЫ БУС ЗӨВЛӨЛ

Комиссын дэргэд хүний эрхийн чиглэлээр идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулдаг иргэний нийгмийн байгууллагуудаас бүрдсэн Орон тооны бус зөвлөл ажилладаг. Зөвлөл нь Комиссын үйл ажиллагаанд олон талт төлөөллийг хангах чухал бүтэц юм.

Одоогийн байдлаар Орон тооны бус зөвлөл нь 21 байгууллагуудын төлөөлөлтэйгөөр үйл ажиллагаа явуулж байна.

EX-OFFICIO BOARDS

The NHRCM has the Ex-Officio Board that represents civil society. In particular, the Board consists of the representatives of advocates' association, confederation of trade unions and human rights NGOs. The Board plays an important role to ensure the pluralism of the NHRCM.

Currently, the Board has representatives from 21 civil society organizations.

КОМИССЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

Комисс үйл ажиллагаагаа Стратеги төлөвлөгөөнд үндэслэн явуулдаг. Стратеги төлөвлөгөө 3 жилд нэг удаа шинэчлэн батлагддаг бөгөөд Комиссын ажлын гол чиглэлүүдийн хэтийн төлөв, хүрэх үр дүнг тодорхойлдог. Одоогоор 2012-2014 оны Стратеги төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

ACTIVITIES OF THE NHRCM

The NHRCM operates based on the Strategic Plan that is approved by the Commissioners in every three years. The priorities, goals and objectives of the Commission are set forth by the Strategic Plan. The Commission is implementing the Strategic Plan of 2012-2014.

ХҮНИЙ ЭРХ, ЭРХ ЧӨЛӨӨНИЙ БАЙДЛЫН ТАЛААРХ ИЛТГЭЛ

Комисс Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаар жил бүрийн эхний улиралд багтаан Улсын Их Хуралд илтгэдэг. Комиссын илтгэлийг “Төрийн мэдээлэл” сэтгүүлд нийтлэгддэг.

Комисс 2002-2012 оны хооронд 11 удаагийн илтгэлийг Улсын Их Хуралд өргөн барьснаас 2006 оны илтгэлийг Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар, 2003, 2007, 2008, 2010 онуудын илтгэлийг Улсын Их Хурлын Хууль зүйн Байнгын Хорооны хуралдаанаар хэлэлцэж, Засгийн газар болон түүний харьяа байгууллага, холбогдох хууль хяналтын байгууллагуудад хүний эрхийн зөрчлийг арилгах, таслан зогсоох, хамтын ажиллагааг хэрэгжүүлэхийг зөвлөсөн санал, зөвлөмж бүхий тогтоолуудыг гаргасан байна.

REPORT ON HUMAN RIGHTS SITUATION

The NHRCM submits to the State Great Hural a report on human rights situation in Mongolia within first quarter of every year. Report of the Commission is published officially in the State Gazette.

Between 2002 and 2012, eleven reports of the Commission were submitted to State Great Hural. The report for 2006 was discussed by plenary session of the State Great Hural, the reports for 2003, 2007, 2008, and 2010 were discussed by the Parliamentary Standing Committee on Legal Affairs. Resolutions recommending the Government and relevant authorities to restore human rights violations, provide remedies and ensure cooperation were adopted as a result of these discussions.

СУРГАЛТ СУРТАЛЧИЛГАА

Комисс хүний эрхийг түгээн дэлгэрүүлэх, сурталчлах, олон нийтэд хүний эрхийн боловсрол олгох, эрхийнхээ төлөө тэмцэх чадварыг бий болгох зорилгоор төрийн болон төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж, хэвлэл мэдээллийн байгууллага, иргэдэд чиглэсэн олон төрлийг сургалт явуулдаг.

Сургалтуудыг Комиссын “Хүний эрхийн сургалтын төв”-ийн төлөвлөгөө, байгууллага, хамт олны хүсэлт, хамтран ажиллах санал үндэслэн тогтмол зохион байгуулдаг бөгөөд аливаа салбарын онцлогт тохирсон хүний эрхийн сургалтын арга зүй, агуулгыг боловсруулан ажилладаг.

HUMAN RIGHTS EDUCATION

In order to advance public knowledge and awareness so that they will be prepared to stand up for their rights, the NHRCM organizes various educational programs for governmental and non-governmental organizations, business entities, media workers and citizens.

The Commission runs the Human Rights Education Centre that is widely used in human rights education activities of the Commission as well as by civil society organizations to conduct human rights related workshop and events.

ӨРГӨДӨЛ, ГОМДОЛ ШИЙДВЭРЛЭХ АЖИЛЛАГАА

Монгол Улсын иргэн дангаар буюу хамтарч, гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүн, Төрийн бус байгууллага, Үйлдвэрчний эвлэлийн байгууллагаас амаар, бичгээр болон цахим шуудангаар Комисст хандаж гаргасан гомдлыг хүлээн авч, шийдвэрлэдэг. Комисс жилд дунджаар 330 орчим өргөдөл, гомдол хүлээн авч шийдвэрлэж байна.

COMPLAINS HANDLING

Citizens of Mongolia, individually or in a group, and foreign nationals, stateless persons, non-governmental organizations, trade unions through their representatives may lodge complaints to the Commission in case of violations of human rights and freedoms. The NHRCM receives approximately 330 complaints every year.

ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТ

Комисс хүний эрхийн зөрчлийг илрүүлж, таслан зогсоох, зөрчигдсэн эрхийг сэргээн эдлүүлэх зорилгоор баривчлах, хорих, эрүүлжүүлэх байрууд; цэргийн байгууллага, анги, нэгтгэл; хүүхдийн болон ахмад настны асрамж, халамжийн байгууллагууд; сэтгэшийн эмнэлэг; хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгж, байгууллагуудад шалгалт явуулдаг.

Шалгалтын мөрөөр хүний эрхийг хангах, хамгаалах тухай Комиссын гишүүний шаардлага, зөвлөмж боловсруулж, холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд хүргүүлэн, хэрэгжилтэд хяналт тавин ажилладаг.

EXAMINATIONS AND INQUIRES

The Commission has given a mandate to conduct inquiries at its initiative on the basis of information in regard to violations of human rights and freedoms. It also has a power to examine the activities of detention centers, childcare centers, police stations, hospitals and business entities.

Based on the results of examinations and inquiries, the Commissioners make recommendations to the relevant business entities, organizations or officials in order to protect human rights and freedoms.

СУДАЛГАА

Нийгэмд байгаа хүний эрхийн анхаарал татсан асуудлыг гүнзгийрүүлэн судлах, учир шалтгаан, үр дагаварыг илрүүлэх зорилгоор Комисс тодорхой сэдвээр судалгаа явуулдаг. Чухал ач холбогдолтой судалгааны үр дүнг Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаарх илтгэлд оруулж, тодорхой саналыг холбогдох албан тушаалтанд тавьдаг.

Иргэд, олон нийтийг мэдээллээр хангах, эрдэмтэд судлаачид, багш, оюутнуудын судалгааны ажлыг дэмжих үүднээс

RESEARCHES AND STUDIES

Since 2002, the Commission has been conducting applied research on thematic human rights issues, and includes significant findings of such researches in the Annual Human Rights Situation Report. While developing its policy, the Commission also issues recommendations to relevant bodies as result of researches and studies.

The NHRCM runs the Human Rights Information Centre with more than 10 000 resources including popular English language resources. The Centre serves general public

“Хүний эрхийн мэдээлэл лавлагааны төв”-ийг байгуулан, олон нийтэд үйлчилж байна. Хүний эрхийн асуудлыг эрдэм шинжилгээний түвшинд судалж, асуудал дэвшүүлсэн эрдэмтэд судлаачид, багш, оюутнуудын бүтээлүүдийг “Хүний эрх” сэтгүүлээр дамжуулан нийтийн хүртээл болгож байна. “Хүний эрх” сэтгүүл улирал тутам хэвлэгддэг.

ОЛОН ТАЛТ ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА

Комисс Хүний эрхийн Үндэсний Байгууллагуудын Олон Улсын Зохицуулах Хороо, Ази Номхон Далайн Бүс нутгийн Хүний эрхийн Үндэсний Байгууллагуудын Чуулганы гишүүн байгууллага юм. Бид олон улсын болон бүс нутгийн байгууллагууд, хүний эрхийн үндэсний байгууллагууд болон төрийн, төрийн бус байгууллагуудтай тогтвортой хамтран ажилладаг. Комисс 2003, 2008 онуудад тус тус Хүний эрхийн Үндэсний Байгууллагуудын Олон Улсын Зохицуулах Хороогоор магадлан итгэмжлүүлж, “А” статус олгогдсон. Комисс Ази Номхон Далайн бүс нутгийн Хүний эрхийн Үндэсний Байгууллагуудын Чуулганы бүрэн эрхт гишүүний хувьд үйл ажиллагаанд нь идэвхтэй оролцож байна. Жил бүр зохион байгуулагддаг Чуулганы 10 дахь хуралдааныг Улаанбаатар хотноо амжилттай зохион байгуулсан.

Чуулган Комиссын явуулсан “Эрүү шүүлтийг хориглох нь” нээлттэй хяналт шалгалт, Нийслэл хот болон бусад томоохон суурин газруудад хотод хөдөө орон нутгаас шилжин ирэгсдээс авч байсан татвар хураамжийг хүчингүй болгуулсан болон хуулийн байгууллагын буруутай ажиллагааны улмаас иргэдэд учирсан хохирлыг арилгах талаар шүүхэд төлөөлөн нэхэмжлэл гарган шийдвэрлүүлж байгаа үйл ажиллагааг бусад улс орнуудад авч хэрэгжүүлж болох тэргүүн туршлага хэмээн үнэлж, манай туршлагад суурилсан сургалтуудыг зохион явуулдаг.

and aims to encourage human rights researchers among scholars and people.

The Commission publishes quarterly journal titled “Human Rights”. Articles of human rights practitioners and scholars are published in the Journal. The Journal seeks to encourage academic research on human rights.

MULTILATERAL COOPERATION

The NHRCM is the member of the Asia Pacific Forum of National Human Rights Institutions and International Coordinating Committee of National Institutions. The Commission constantly collaborates with international and regional human rights organizations, national human rights institutions, foreign and domestic human rights organizations.

The NHRCM was reviewed by the Sub-Committee on Accreditation in 2003, 2008 and was is granted “A” status.

In 2001, the NHRCM become the 10th full member of the APF and started actively participating in its operations. As the Forum organizes annual meetings, the NHRCM successfully hosted the 10th annual meeting of Asia Pacific Forum of National Human Rights Institutions in Ulaanbaatar.

The NHRCM has gained its reputation through our theme works such as the public inquiry on combating torture, the elimination of the government imposed tax to protect the citizens’ right to freedom of movement and residence, and claims to the Courts regarding to the compensation of victims of human rights violation. Therefore, several related institutions, internationally and domestically, conduct researches and trainings that are founded on our experience.

КОМИССТ ГОМДОЛ ГАРГАХ ЖУРАМ

Гомдол гаргах эрх

Монгол Улсын Үндсэн хууль, хууль, олон улсын гэрээгээр баталгаажуулсан эрх, эрх чөлөөг нь аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтан, хувь хүн зөрчсөн гэж үзвэл Монгол Улсын иргэн дангаар буюу хамтарч Комисст гомдол гаргах эрхтэй. Монгол Улсын хууль тогтоомж, олон улсын гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол тус улсын нутаг дэвсгэрт байгаа гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүн Монгол Улсын иргэний адил Комисст гомдол гаргах эрх эдэлнэ. Иргэний эрхийн бүрэн чадамжгүй, зарим буюу хэсэгчилсэн чадамжтай хүнийг түүний хууль ёсны төлөөлөгч-эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч нь, түүнчлэн сураггүй алга болсонд тооцогдсон, нас барсан гэж зарлагдсан хүнийг хуульд заасан төлөөлөгч нь төлөөлж гомдол гаргаж болно.

ГОМДОЛД ТАВИХ ШААРДЛАГА

Комисст гаргах гомдол дараах шаардлагыг хангасан байна. Үүнд:

- Гомдлыг захиргааны журмаар шийдвэрлүүлсэн байх;
- Монгол Улсын Үндсэн хууль, хууль, олон улсын гэрээгээр баталгаажуулсан ямар эрх, эрх чөлөө нь зөрчигдсөн болохыг тодорхой заах;
- Гомдол гаргагч өөрийн нэр, оршин суугаа газрын буюу шуудангийн хаягаа бичиж, гарын үсгээ зурсан байх;
- Гомдолд холбогдож байгаа аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтан, хувь хүний нэр, хаяг, утасны дугаар холбогдох бусад баримтыг хавсаргасан байх;

Хуульд “Комиссын гишүүн нь хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалт, шүүхийн шатанд байгаа болон хянан шийдвэрлэгдсэн эрүү, иргэний хэрэг, маргааны талаарх гомдлыг хүлээн авахгүй” гэж заасан.

COMPLAINT LODGING PROCEDURE OF THE COMMISSION

Right to Lodge Complaints

Citizens of Mongolia, either individually or in a group, have the right to lodge complaints to the Commission regarding the issues of violations of human rights and freedoms guaranteed in the Constitution of Mongolia, laws and international treaties of Mongolia. Unless provided in laws and international treaties of Mongolia, foreign citizens and stateless persons who are residing in the territory of Mongolia, exercise the same right as Mongolian citizens to lodge complaints to the Commission. Complaints may be lodged by representation of lawful representatives-parents, care-takers and guardians of a person, who do not have full civil law capacity or have limited or partial capacity. It may also be lodged by representatives of a person, who are considered missing or declared as deceased.

REQUIREMENTS FOR COMPLAINTS

Complaints must reflect the following items:

- A Complainant must have had his/her complaint decided through an administrative process;
- A Complainant must indicate, which rights and freedoms guaranteed in the Constitution of Mongolia, laws and international treaties of Mongolia, have been violated;
- The Complainant must write his/her own name, residential or postal address, and has signed it;
- The Complainant must attach the name, address, phone-number and other related documents of the business entity, organization, official or individual person who is implicated in the complaint;

Criminal or civil cases which are at the stage of pre-investigation, investigation, trial or which have already been decided cannot be investigated by the Commissioners.

ГОМДОЛ ГАРГАХ ХЭЛБЭР, ШИЙДВЭРЛЭХ, ХАРИУ ӨГӨХ ХУГАЦАА

Гомдлыг монгол хэлээр бичгээр, эсхүл амаар, цахим хэлбэрээр биечлэн гаргана. Монгол хэл мэдэхгүй хүн эх хэлээрээ гомдол гаргаж болох бөгөөд гомдлоо монгол хэлнээ орчуулж, зохих журмаар баталгаажуулсан байхыг шаарддаг.

Гомдол гаргагч эрх, эрх чөлөө нь зөрчигдсөн өдрөөс, эсхүл тийнхүү зөрчигдсөн гэдгийг мэдсэн өдрөөс хойш нэг жилийн дотор гомдол гаргана. Комисс гомдлыг хүлээн авснаас хойш гуч хоногт багтаан хариуг өгөх бөгөөд нэмэлт судалгаа, шалгалт хийх шаардлагатай бол Комиссын дарга жар хүртэл хоногоор сунгаж ажиллагаа хийж болно.

КОМИССЫН ГИШҮҮНИЙ ГОМДОЛ ХҮЛЭЭН АВАХТАЙ ХОЛБОГДСОН БҮРЭН ЭРХ

Комисст ирүүлсэн гомдлын талаар Комиссын гишүүн дараах шийдвэрийг гаргадаг. Үүнд:

1. Гомдлыг хүлээн авч, хянан үзэх;
2. Гомдолд тавигдах шаардлагыг хангаагүй гомдлыг хүлээн авахаас татгалзах;
3. Эрүүгийн хэрэг, эрх зүйн маргааны талаарх гомдлыг харьяалын дагуу холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд шилжүүлэх;
4. Гомдол гаргагчид зөрчигдсэн эрхээ сэргээлгэх талаар ямар эрх, үүрэгтэй болохыг тайлбарлах;

КОМИССЫН ГИШҮҮНИЙ ГОМДЛЫН МӨРӨӨР ШАЛГАЛТ ХИЙХТЭЙ ХОЛБОГДСОН БҮРЭН ЭРХ

Гомдлын мөрөөр шалгалт хийхдээ Комиссын гишүүн дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлдэг. Үүнд:

PERIOD FOR RECEIVING AND REPLYING TO COMPLAINTS

Complaints must be lodged in writing in Mongolian language or verbally in person. Persons, who do not know Mongolian language, may lodge complaints in their mother tongue and their complaints must be translated into Mongolian language and duly certified in accordance with procedure provided for it.

Complaint must be lodged within one year from the date on which complainant's rights and freedoms were violated or from the date on which he/she came to know about such violation. The Commission gives a reply within 30 days from the date of receipt of a complaint. If additional research and inquiry required, the Chief Commissioner may extend it up to 60 days.

POWERS OF COMMISSIONERS WITH RESPECT TO THE ACCEPTANCE OF COMPLAINTS

Commissioners exercise the following powers with respect to the acceptance of complaints:

1. To accept and examine complaints;
2. To refuse to accept the complaints, which do not meet the requirements;
3. To transfer complaints with respect to criminal and civil cases and disputes to relevant authorities or officials according to their jurisdiction;
4. To explain to the Complainant what rights and duties he/she has with regard to the restoration of violated rights.

POWERS OF COMMISSIONERS WITH RESPECT TO INQUIRY OF COMPLAINTS

Commissioners exercise the following powers during the course of inquiry:

1. Гомдол гаргагч, холбогдох аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтан, хувь хүнээс гомдлын талаар бичгээр тайлбар авах. Хэрвээ гомдол гаргагч нь бичиг үсэг мэдэхгүй бол амаар тайлбар авч, энэ тухай тэмдэглэл хөтөлсөн байна;

2. Гомдол гаргагч, холбогдох хүмүүсийг дуудан ирүүлэх;

3. Гомдолтой холбогдолтой асуудлаар аль ч аж ахуйн нэгж, байгууллагад саадгүй нэвтрэн орж, түүний хурал, зөвлөгөөнд оролцох, холбогдох албан тушаалтантай биечлэн уулзах;

4. Шаардлагатай нотлох баримт, албан бичиг, мэдээллийг байгууллага, албан тушаалтнаас үнэ төлбөргүй гаргуулан авах, газар дээр нь танилцах;

5. Тусгай мэдлэг шаардагдсан тохиолдолд зохих байгууллагын шинжээчийг томилж, дүгнэлт гаргуулах;

6. Гомдлыг хянан үзэх явцад уул гомдол нь эрүү, иргэний хэрэг маргааны шинжтэй гэж үзвэл түүнийг холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд харьяаллын дагуу шилжүүлэх;

7. Аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтны үйл ажиллагаанд дангаар буюу төрийн эрх бүхий байгууллага, тэдгээрийн албан тушаалтанд санал болгосны үндсэн дээр хамтран шалгалт явуулах;

8. Бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхдээ шаардлагатай гэж үзсэн тохиолдолд холбогдох хуульд заасан журмын дагуу төр, байгууллага, хувь хүний нууцтай танилцах;

Комиссын гишүүн албан үүргээ гүйцэтгэх явцад түүнд илэрхий болсон, эсхүл өөрт нь итгэмжлэн мэдэгдсэн төр, байгууллага, хувь хүний нууцыг чандлан хадгалах үүрэгтэй.

КОМИССЫН ГИШҮҮНИЙ ГОМДЛЫГ ШИЙДВЭРЛЭХТЭЙ ХОЛБОГДСОН БҮРЭН ЭРХ

Гомдлыг шийдвэрлэх талаар Комиссын гишүүн дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлдэг. Үүнд:

1. To take explanations in writing from the Complainant and relevant business entities, organizations, officials or individual persons and take explanations orally and take notes thereon if the Complainant is illiterate;

2. To summon the Complainant and relevant persons;

3. To have unrestricted access to any business entity or organization and to participate in their meetings and conferences, and to meet in person with the relevant officials;

4. To obtain without any charge the necessary evidence, official documents and information from organizations and/or officials, and to get acquainted with them on the spot;

5. To appoint experts from the appropriate organizations in a case of necessity for the specialized knowledge, and to get their expert-opinions;

6. To transfer a complaint to the relevant authorities or officials according to their jurisdiction, if it is considered that this complaint has a nature of criminal or civil case during the course of examination;

7. To conduct alone an inquiry into the activities of business entities, organizations or officials, or jointly on the basis of a proposal by the competent State authority and their officials;

8. To access the confidential data/secrets of the State, organization or individual person in accordance with procedure established by the relevant law, if Commissioners considers it necessary during the course of exercise of his/her powers.

Commissioners must keep the confidential data/secrets of the State in good faith, as well as the organization or individual person, which he/she came to know about during the course of conducting the official business or which has been informed to him/her in trust.

POWERS OF COMMISSIONERS IN RESPECT OF DECISION-MAKING ON COMPLAINTS

Commissioners exercise the following powers with respect to making a decision:

1. Аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтан, хувь хүн хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчсөн тухай асуудлаар шүүхэд төлөөлөн нэхэмжлэл гаргах, шүүх хуралдаанд хуулиар тогтоосон журмын дагуу биечлэн болон төлөөлөгчөө оролцуулах;

2. Хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчсөн гэж үзсэн албан тушаалтанд захиргааны шийтгэл ногдуулах тухай хүсэлтээ эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтанд тавих;

3. Хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчсөн, зөрчих нөхцөл бүрдүүлсэн үйл ажиллагаагаа зогсоохыг байгууллага, албан тушаалтнаас шаардах;

4. Талуудыг эвлэрүүлэх замаар асуудлыг шийдвэрлэх;

5. Гомдол үндэслэлгүй гэж үзвэл гомдол гаргагчид буцаах;

1. To submit claims to the Courts with regard to issues of violations of human rights and freedoms by business entities, organizations, officials or individual persons to participate in person or through a representative in judicial proceedings in accordance with procedure established by the law;

2. To put forward requests to the competent authorities or officials with regard to imposing administrative sanctions on officials who, as he/she considers, have violated human rights and freedoms;

3. To demand organizations or officials to stop activities which violate human rights and freedoms, or which create conditions for such violations;

4. To decide the issues by way of conciliation of the parties;

5. To return a complaint to the Complainant if he/she considers it to be without grounds.

КОМИССЫН ГИШҮҮНИЙ ШААРДЛАГА, ЗӨВЛӨМЖ

Комиссын гишүүн нь бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхдээ шаардлага, зөвлөмж гаргана. Аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтан хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчсөн гэж үзвэл Комиссын гишүүн хүний эрх, эрх чөлөөг сэргээж, зөрчлийг арилгуулахаар холбогдох байгууллагад шаардлага бичиж хүргүүлнэ. Харин аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтны шийдвэр, үйл ажиллагаа нь хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчиж болзошгүй тохиолдолд шалтгаан, нөхцлийг арилгуулахаар зөвлөмж гаргадаг.

Комиссын гишүүний шаардлагыг хүлээн авсан аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтан долоо хоногийн дотор, зөвлөмжийг хүлээн авсан бол гуч хоногийн дотор авсан арга хэмжээнийхээ тухай бичгээр хариу мэдэгдэх үүрэгтэй. Комиссын гишүүний шаардлага, зөвлөмжийн дагуу холбогдох арга хэмжээ авахаас татгалзсан аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтанд захиргааны арга хэмжээ авахуулахаар шүүхэд ханддаг.

DEMANDS AND RECOMMENDATIONS OF COMMISSIONERS

Commissioners issue demands and make recommendations during the course of exercise of his/her powers. Commissioners issue demands to relevant organizations in order to restore human rights and freedoms and eliminate the violations if he/she has considered that business entity, organization or official has violated human rights and freedoms.

Commissioners make recommendations within his/her own competence and deliver them to relevant business entities, organizations or officials in order to eliminate the reasons and conditions in case there is possibility for violations of human rights and freedoms. Business entities, organizations or officials must inform in writing with regard to measures undertaken within 1 week if they have received demands, and within 30 days if they have received recommendations from Commissioners. Commissioners may approach in the Court, if business entities, organizations or officials have refused to undertake relevant measures as provided under his/her demands and recommendations.

Комиссын үйл ажиллагаа явуулах хэлбэр нь Комиссын хурал юм.

The form of operation is the meeting of the Commissioners.

**КОМИССЫН БЭЛЭГДЭЛ, ТЭМДЭГ,
ҮНЭМЛЭХ, ШАГНАЛ**

**NHRCM LOGO, BADGE,
IDENTIFICATION CARD AND AWARDS**

Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын онцлох тэмдэг нь дээшээ доошоо гараа өргөөд зөрсөн хоёр хүний дүрсэн хэлхээ юм. Уг зургийн утга нь “Эх дэлхийн хүн нь дээр доор, баян ядуу, эр эм, хүүхэд өтгөс ялгалгүй хүний эдлэх ёстой эрхийг тэгш төгөлдөр эдлэнэ” гэсэн санааг илэрхийлдэг. Энэхүү онцлох тэмдэгийг 2001 оны 8 дугаар сарын 14-ний өдөр Монгол Улсын Урлагийн гавьяат зүтгэлтэн, зураач Ц.Ойдов “Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглал”³-ыг удирдлага болгон зохиож зурсан. Энэхүү бүтээл нь Комиссын онцлох тэмдэг шалгаруулах уралдааны тэргүүн байранд шалгарсан байна.

The logo of the NHRCM represents the two persons embracing each other. The logo expresses the idea that all human beings in the world are equal in rights, without distinction of any kind, such as race, sex, property and social origin. Ts.Oidov, the honorary artist of Mongolia, completed the logo of NHRCM according to the Universal Declaration of Human Rights³ on 14 August 2001. The logo became in use after taking the first place in logo competition of the NHRCM.

³ I - A-ii Aðri öee Alñai eéaéi 217/AIII/öi äö iíeíið 1946 iíü 12 äöaað naðu i 10-i ü öðð ääð äee ö üü ee äzö çaaèð ü ä ääääæi ö äðö eéä äèö üü öñöäáä öðäèñái.

³ UN General Assembly adopted and proclaimed the declaration as a Resolution 217 A (III) of 10 December 1946 and called its member states to ratify.

Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын гишүүн нь энгэрийн тэмдэг, үнэмлэх хэрэглэнэ.
The Commissioners of the National Human Rights Commission of Mongolia use badges and identification cards.

Комиссын шагнал “Хүний эрх” хүндэт тэмдэг
Award of the Commission, the honorary badge “Human right”

Хүний эрхийг хангах, хамгаалах, хөхиүлэн дэмжих ажилд үнэтэй хувь нэмэр оруулсан зүтгэлтэнг "Хүний эрх" хүндэт тэмдгээр шагнадаг.

The honorary badge “Human right” is granted to the individuals who have contributed an important effort in protecting and promoting human rights.

ХҮНИЙ ЭРХИЙН ҮНДЭСНИЙ КОМИССЫН АЖЛЫН АЛБА

Ажлын албаны дарга Г.Золжаргал
ZOLJARGAL Gantumur, Staff Director

Ажлын алба

Арын эгнээнд зүүн талаас: Ө.Ундрах, Б.Батаа, З.Эрдэм, Ч.Ариунаа, Ш.Адьяахишиг, Д.Нансалмаа,
Т.Ариунаа, Б.Нандинцэцэг, Т.Ихтамир, Т.Агар-Эрдэнэ, А.Энхтөр, Б.Болорсайхан,
урд эгнээнд зүүн талаас: З.Бадмаараг, С.Нармандах, Х.Мөнхзул, Ж.Оюунхүү,
Г.Золжаргал, З.Өнөржаргал, Э.Мөнхзул

Staff of the Secretariat

Хүний эрхийн сургалтын төв
Human Rights Education Centre

Хүний эрхийн мэдээлэл лавлагааны төв
Human Rights Information Centre